

August Golls foredrag i Kommunelærerforeningen

Taler

August Goll
Politiinspektør

Dato

26. oktober 1905

Omstændigheder

Opr. trykt i *Kvinden og Samfundet*, årgang 21, hhv. nr. 19, s. 173-175; 20, s. 178-179; 21, s. 191-192; 22, s. 194-196.

*) Udvalget er nedsat af Dansk Kvindesamfund, og dets Medlemmer er: Cand. phil. *Helene Berg*, Folketingsmand *Jensen-Sønderup*, Politiinspektør *Goll* og Herredsfuldægtig Sv. *Bentzon*.

Er uægte Fødsel et Hæmningsmoment i Individets Udvikling?

Det Spørgsmaal, jeg i Aften skal have den Ære at stille den ærede Forsamling, lyder — afklædt sin i Titlen indeholdte mere videnskabelige Form — kort og godt: Staar de uægtefødte Børn i Skolerne i Udvikling gennemgaaende — eller dog for en større Dels Vedkommende — tilbage for de ægtefødte? Og hvad jeg her i Aften har at gøre Rede for er: Hvorfor gør jeg dette Spørgsmaal? Og hvortil skal Besvarelsen bruges?

Jeg skal da minde om, at den sidste Snes Aar hos os betegner en Reformperiode i Lovgivningen om uægtefødte Børn. Ligesom i Norge opstod herhjemme i Midten af 80erne en Bevægelse — udgaat fra frisindede Kredse — for at faa indført nye humane Regler paa dette Omraade, en Bevægelse, der førte til Loven af 1888, efterfulgt af Lovene af 1892 og 1900, hvis Indhold straks skal blive refereret. Her skal blot bemærkes, at denne Bevægelse, som har sat sig Frugt i nævnte Love, ikke er standset med Tilvejebringelsen af disse. Med *Dansk Kvindesamfund* som Centrum, er Bevægelsen fortsat, og for Tiden er et privat Udvalg*) — med Tilslutning i indflydelsesrige Rigsdagskredse — beskæftiget med at søge vor Lovgivning bragt endnu et Stykke videre frem i samme Retning. Spørgsmaalet: uægtefødte Børns Retsstilling, kan alt saa formodentlig snart ventes bragt paa Bane for Lovgivningsmagten.

At overveje Sagen allerede nu har saaledes sin Betydning for enhver, hvem dens rette Løsning ligger paa Sinde, og hvis noget nyt ønskes draget frem, er det formentlig allerede nu Øjeblikket at forberede dette nye.

For mit eget Vedkommende har jeg den særlige Grund til at drage Sagen frem, at jeg som Medlem af førnævnte Udvalg selvfølgelig er interesseret i at berede Vejen for de Forslag, som Udvalgets Arbejde maatte føre til. Men for Resten taler jeg her ikke som Medlem af Udvalget, men udelukkende paa eget Ansvar.

At Spørgsmaalet de uægtefødte Børn fortjener den største Opmærksomhed baade fra Lovgivningsmagts og Samfundsmedlemmernes Side er givet, allerede ved disse Børns store Antal i vort Land. Alene her i København fødes udenfor Ægteskab 2—300 Børn om Maaneden — ca. $\frac{1}{10}$ af alle de Børn som kommer til Verden. Udenfor København er Forholdet betydelig mindre udtalt; i det hele er dog for hele Landet af alle Fødsler ca. $\frac{1}{10}$ udenfor Ægteskab, og der fødes aarlig ca. 7000 Børn udenfor Ægteskab.

Det, som tidligst har henledet Samfundets Opmærksomhed paa disse Fødsler, er det Faktum, at der forefalder adskillige Drab af uægtefødte Børn; i den humane Periode, som indtraadte i dansk Lovgivning ved Midten af 18. Aarhundrede, indsaa man, at disse Barnemord ikke alene lod sig bekæmpe ved en haardhjertet Straffelovgivning; man indsaa, at disse Drab havde, hvad man nu vil kalde dybere sociale Aarsager. I Forordning af 1763 er denne Erkendelse kommet til Orde. Den udtaler: — — — „naturlig Billighed tilsiger, at den, som med et „Kvindfolk“ avler et uægte Barn, bør lige med Moderen tage Del i den Byrde og de Omkostninger, som Barnets Underhold og Opdragelse udkræver; men — siger Forordningen — det er dog ofte erfaret, at en og anden Barnefader har søgt at unddrage sig denne Pligt og kaste al Byrden paa Moderen, som derved ofte, naar hun er fattig og ellers ingen Tilflugt har, sættes i de „allerbedrøveligste Omstændigheder“, hvilket lettelig kan have adskillige farlige og skadelige Følger” — der har vi Barnemordene. Af denne Grund foreskriver saa Kongen, at Barnefaderen fremtidig efter hans Vilkaar og Formue skal erlægge *Halvdelen* af de Omkostninger, som Barnets *nødtørftige* Underhold efter Øvrighedens Skøn udfordrer, og dermed vedblive, indtil Barnet er 10 Aar gammelt.

Denne Forordning er endnu den Dag i Dag det retslige Grundlag for Faderens Pligter mod det uægtefødte Barn. Kun er Bidragspligten 1839 bleven udstrakt til Barnets 14de Aar, dog at Bidraget for de 4 Aar fra 10—14 kan nedsættes,

fordi Barnet da i Reglen selv kan erhverve noget. Og ved de førnævnte Love af 1888 med Efterfølgere, er Bidragspligten strakt endnu en Del videre, løber altid til det 14de Aar — og *kan* udstrækkes til det 18de Aar, dog kun naar det *oplyses* (det maa altsaa godtgøres), at Barnet endnu fremdeles trænger til Hjælp, d. v. s. er kommet paa Fattigvæsenet eller er aandssvagt, Krøbling eller paa anden Maade ikke-arbejdsdygtigt. Hertil føjer Loven af 1888 etc. den vigtige Regel, at hele Samfundet indtræder overfor Barnemoderen som en Slags Kautionist for Bidragets Erlæggelse, det hun af det Offentlige i Trangstilfælde kan faa Bidraget udredet af Stedets Fattigvæsen saaledes, at Beløbet betragtes — *ikke* som Fattighjælp til Moderen, men til Faderen, og altsaa overfor ham og kun overfor ham har Fattighjælps sædvanlige Virkninger.

Det er dog ikke hele det Barnefaderen faktisk paalagte Bidrag, Moderen kan faa af det offentlige, men kun Normalbidraget, d. v. s. saa stort et Beløb, som paa den Egn, hvor Barnet forsørges, i Almindelighed udredes af uformuende Barnefædre. Denne Ret er saa endda yderligere knyttet til forskellige Betingelser: Moderens Forsørgelsesret her i Landet, at Faderen lever og ikke er udvandret herfra m. fl.

H. t. Barnets øvrige Retsstilling bemærkes, at medens det ægtefødte Barn har Faderens Familienavn, Indfødsret, Forsørgelsessted, har Arveret efter ham og Ret til at forsørges af ham til sit 18de Aar, er det lige omvendt med det uægtefødte Barn. Det har i alle de nævnte Henseender Moderens Retsstilling; hun har Forsørgelsespligten og Opdragelsesretten, Barnet bærer hendes Navn og har Arveret efter hende. For Faderen eksisterer det uægtefødte Barn kun gennem det Underholdningsbidrag, han har at udrede. I det er hele hans Retsstilling krystalliseret, hans Familjestilling symboliseret. Hvad nu dette Underholdningsbidrag angaar, maa man lægge nøje Mærke til, at det — saaledes som Ordene i Fdg. 1763 klart viser — er foreskrevet som et rent Billighedskrav for Moderen ; det er en Naadesbevisning mod hende, der ellers kommer i de „allerbedrøveligste Omstændigheder”, og denne Betragtning er, trods alle Reformere, ikke ændret ved hele den senere Lovgivning, ligesaa lidt som den vistnok i det hele taget er undergaaet nogen Forandring ude i vort Samfund. Bevægelsen fra 80erne gjorde sig gældende ud fra en Medlidenhedsfølelse mod Moderen, som man fandt utilstrækkelig beskyttet af den indtil da gældende Lovgivning, og ud fra en tilsvarende Forargelse overfor den i Forhold til Moderen uretfærdig begunstigede Barnefader. Og stort anderledes stiller Sagen sig vistnok ikke den Dag i Dag selv hos Flertallet af dem, der med større eller

mindre Styrke atter kræver Reformen indført.

Nu er jeg selvfølgelig ganske enig i, at der her — som overalt, hvor man har med fattige og ulykkelige Mennesker at gøre — skal vises Barnemoderen saa megen Humanitet, ydes hende saa megen Hjælp som vel mulig. Men jeg mener, at hvad der kan bygges op paa det Grundlag, er utilstrækkeligt, naar man vil have Spørgsmaalet om de uægtefødte Børn bragt i den rette Gænge. De uægtefødte Børns Retsstilling bør ikke bero paa Medlidenhed og Humanitet. *Her bør ikke øves Barmhjertighed, men Ret, og den, om hvis Ret her er Tale, er ikke Moderen, men Barnet.*

Barnets Ret overfor sine Forældre, de to, hvem det skylder sin Tilværelse — i anden Række overfor Samfundet — er det Udgangspunkt, som det gælder om at holde fast.

(Fortsat fra forrige nummer)

At der ved Siden af kan blive Tale om en Ret for Moderen, hvis Faderens Forhold overfor hende har haft Karakteren af en Forbrydelse, er en anden Sag; til Barnets Ret slutter sig da desuden Moderens Ret overfor Faderen paa fuldstændig Skadesløsholdelse, men Barnets Ret overfor Faderen bliver ikke større, fordi han har begaaet en Forbrydelse overfor dets Moder, og den bliver ikke mindre, selv om Moderen har aldrig saa megen Skyld i, at Barnet er kommen til Verden. Hele denne Skyldbetragtning, som naturligvis er afgørende, saa længe der er Tale om Humanitet og Velgørenhed, har slet intet at gøre med Barnets Ret. Først med den som Udgangspunkt bliver det muligt at komme ud over al den megen Tale om „Skyld“ og „Usædelighed“, som nu i saa mange Aar har gjort Begreberne taagede paa hele dette Omraade. Alle de mange Veklager over de „beklagelsesværdige“ Mødre og de mange Forbandelser over de „skændige“ Fædre, hører, hvor berettigede de end i mange Tilfælde kan være, ikke hjemme i Retsspørgsmaalenes Sfære. Men akkurat lige saa lidt afgørende er de Betragtninger, man fra Praktikers og Sagkyndiges Kreds i Reglen fører i Marken imod disse Veklager og disse Forbandelser — nemlig, at Barnemødrene langt fra altid er saa medynksværdige, og Fædrene ingenlunde altid er saa nederdrægtige, idet Forholdet undertiden netop er lige omvendt. Det er aldeles givet, at de sagkyndige Praktikere har ganske Ret heri; men det beviser slet ingenting for det, som er Hovedsagen.

Hvad man end vil mene om Skyld og Brøde for Forældrenes Vedkommende, saa staar det fast, at Barnet i alle Tilfælde er uskyldigt, og at Barnet er lige uskyldigt, enten dets Tilblivelse skyldes en Kønsforbindelse udenfor Ægteskab eller i lovligt Ægteskab. Og uanset hvem af Forældrene, der er den moralsk mest „skyldige“ i Forholdet til den anden, saa staar det fast, at Barnets Tilblivelse i ganske lige Grad maa henføres til begge dets Forældre. Barnets Ret maa derfor principielt være lige Ret overfor begge dets Forældre.

Men saaledes staar Sagen ingeniunde i vor nugældende Ret. Man kan ganske vist med Rette sige, at vor Lovgivning i Henseende til sin Humanitet overfor Moderen paa visse Punkter er en af de mest fremskredne i Verden, men Humanitet og Ret er nu en Gang ikke det samme, og den Ret, vor Lovgivning yder Barnet, er virkelig overordentlig mangelfuld.

For det første har Loven aldeles ikke sørget for, at det Bidrag, som Faderen erlægger til Barnets Underhold, virkelig kommer det til Gode. Da det altid er Moderen, man har tænkt paa, ikke Barnet, saa er det efter Loven ogsaa hende, der faar Bidraget udbetalt; om det saa virkelig kommer Barnet til Gode, beror paa Moderens Forgodtbefindende. Og det er nu virkelig saa — her kommer Praktikernes Tale om de mange daarlige Barnemødre til deres Ret — det er virkelig saa, at Moderen i mangfoldige Tilfælde forbruger Pengene til alt andet end til Barnets Behov. Det er bl. a. en af de Erfaringer, som hos Praktikerne skaber den stærke Modstand mod at give Moderen Ret til rundelige Underholdsbidrag, hvor Faderens Evne til at betale dem er sikker — en Modstand, som af sig selv vil bortfalde, saa snart man drager Konsekvenserne af, at det er Barnet, ikke Moderen, der har Ret til Underholdsbidraget; det gælder da blot om at sikre Barnet det efter Faderens Forhold og Evner afpassede Bidrag, og Midlet hertil har den tyske Lovgivning allerede anvist — nemlig at der af det offentlige beskikkes Barnet en Værge, hvis Pligt det er at paase, at Bidragene, der udbetales til Værgen, ogsaa anvendes til Barnets Behov. For vore nyskabte Værgeraad er her en ny og smuk Opgave, som de naturligvis efter Omstændighederne, hvor Moderens Hæderlighed og Omhu forekommer dem utvivlsom, kan opfylde ved at tillade Moderen selv at være sit Barns Værge, saa længe hun opfylder sine Pligter overfor Barnet. Meningen er jo ikke, at Moderen skal skydes ud; men Opgaven maa være, at den daarlige Moder kan skydes ud, og dertil er den offentlige Værginstitution paa dette Omraade et aldeles fortræffeligt Middel.

Hertil kender vor gældende Lovgivning imidlertid intet, og at den ikke er naaet til at sikre Barnets Ret, kan da heller ikke forundre, siden den ikke en Gang er naaet til at anerkende den. Den gældende Lovgivning anerkender ikke det uægtefødte Barns lige Ret overfor begge dets Forældre; den gældende Lovgivning ligestiller kun det uægtefødte Barn med det ægtefødte overfor Moderen, ikke overfor Faderen.

I sidstnævnte Henseende skal jeg fremhæve følgende:

- 1) Faderen, som overfor sit ægtefødte Barn har den fulde Forsørgelsespligt til dets 18. Aar, har overfor det uægtefødte Barn normalt kun Forsørgelsespligten til dets 14. Aar. Medens 14—18 Aars Alderen netop er den Alder, hvor Uddannelsen for Livet skal foregaa, og hvor Forsørgelsespligten overfor de ægtefødte Børn derfor med Samfundets nuværende Udvikling kræver de tungeste Ofre, stiller Samfundet intet Krav til Faderen til det uægtefødte Barn udenfor de Tilfælde, at Barnet er ligefrem nødlidende eller abnormt.
- 2) Medens det ægtefødte Barns Fader — om end ikke i Loven saa dog efter Samfundsopinionen — maa give det en med hans Stilling og Forhold stemmende Opdragelse og Uddannelse, saa har han overfor sit uægtefødte Barn kun Pligt til at sørge for dets *nødtørfelige* Underhold.
- 3) Og medens han overfor sit ægtefødte Barn har den fulde Underholdspligt i hele dens Omfang, skal han overfor sit uægtefødte Barn kun tilsvare *Halvdelen* af, hvad dets *nødtørfelige* Underhold kræver.
- 4) Medens det ægtefødte Barn har Ret til at vide Besked med, hvem dets Forældre er, og til at bære sin Faders Navn, har det uægtefødte Barn end ikke Ret til at faa at vide, hvem dets Fader er.
- 5) Medens endelig det ægtefødte Barn har Ret til at arve sin Fader saa vel som sin Moder, har det uægtefødte Barn i det højeste Ret til at arve sin Moder, aldrig sin Fader.

(Fortsat fra forrige nummer)

Men selv om Loven saaledes paa ethvert Punkt til det yderste begrænser Barnets Ret overfor Faderen, saa skulde man dog tro, at den paa det begrænsede Omraade (i Henseende til Underholdskravet) stillede begge Forældrene ens. Men det er ingenlunde Tilfældet. Tilsyneladende har Moderen ganske vist Ret til at fordre Halvdelen af Forsørgelsespligten godtgjort ved Faderens Bidrag, i

Virkeligheden maa hun bære mindst de $\frac{2}{3}$, ja ikke sjælden den hele Byrde. For det første er det klart, at vil hun som god Moder unde Barnet aldrig saa lidt udover den nødtørftige Pleje, saa falder hele Udgiften dertil alene paa hende (mere end Halvdelen af det nødtørftige kan hun jo aldrig kræve); men bortset herfra, maa man jo huske, at de Forhold, Forordningen af 1763 forudsætter, nu kun undtagelsesvis eksisterer. 150 Aar er en lang Tid; Lovens Princip er nu som før, men Samfundsforholdene har forandret sig. Den Gang, og endnu langt senere, var Naturalforplejning i Familjens Skød den absolut normale Underholdsmaade for Barnet, og for denne Forplejning var Faderens kontante Bidrag en meget væsentlig og værdifuld Støtte. Nu har Erhvervslivet inddraget den unge Kvinde, ikke mindre end den unge Mand, i sin Hvirvel. I Stedet for Naturalforplejning i Hjemmet, gaar i de allerfleste Tilfælde Plejeanbringelse for kontante Penge, og disse Penge maa skaffes til Veje. Men Underholdsbidragets Størrelse har endnu ikke sluppet den gamle Værdiansættelse efter Naturalforplejning; det er maaske hist og her, paa de mest fremskredne Steder i Færd dermed; de fleste Steder er det ikke begyndt derpaa, og ingen Steder er det sket fuldstændig.

Derfor fastsættes den Halvdel, Faderen skal udrede, stadig *for lavt* i Forhold til den virkelige Udgift som Plejeanbringelsen medfører. Hvor Plejeafgiften — som her i København — i Reglen er 20 Kr. maanedlig, er Faderens Underholdningsbidrag ikke 10, men kun 8 Kr.; det er i Alimentationsberegningen — men ikke overfor den betalte Plejemoder — Halvdelen af 20. Resten, de 12 Kr., maa Moderen skaffe. Og da nu overalt det kvindelige Arbejde normalt næppe indbringer det halve af Mandens, saa er det oven i Købet klart, at de 12 Kr., Moderen maa udrede, tynger meget haardere paa hendes Budget, udgør en langt større Procent af hendes Fortjeneste, end 12 Kr. vilde gøre for Manden end sige 8. Alt iberegnet kan man sikkert uden Overdrivelse sige, at medens den Del af Underholdspligten, som paahviler Moderen, i de brede Lag — hvor de fleste uægtefødte Børn findes — meget ofte vil udgøre ca. 50 % af hendes Arbejdsfortjeneste, udgør den for en Fader, under tilsvarende sociale Forhold, sjælden mere end 12—14 %. *Det kalder Loven at dele Underholdningspligten lige!!!* Og dette gælder endda som Regel kun til Barnets 14. Aar. Derefter maa normalt hun alene bære hele Byrden. Ligesaa naar Manden gør sig usynlig, og hun selv ikke er forsørgelsesberettiget her i Landet, eller i alle Tilfælde naar han udvandrer.

Jeg vil lade det staa for sit Værd, om det selv ud fra den gængse Skyldbetragtning

er retfærdigt, at Faderens usædelige Handling skal forpligte ham i mindre Omfang end hans ikke-usædelige; at altsaa den Mand, der avler et uægtefødt Barn, stilles ulige bedre end den Mand, der avler et ægtefødt Barn. Og om Skyldbetragtningen virkelig kan retfærdiggøre, at Moderen, hvis Skyld dog normalt i hvert Fald ikke er større end Faderens, skal bære en mange Gange tungere Byrde end han. At det i hvert Fald er i bestemt Strid med Barnets Ret er indlysende. Jeg tror nu heller ikke, at der er nogen, der paastaar det modsatte. Derimod kan jeg ikke undlade at omtale, at mange, som har aabent Øje for, at Barnets Ret krænkes ved den bestaaende Ordning, dog søger at forsvare denne, særlig ved 2 Betragtninger.

a) Vi kan ikke, siger man, ligestille det ægtefødte og det uægtefødte Barn, fordi det vilde være i Strid med Ægteskabets Hellighed.

b) Og vi kan heller ikke, siger man, ligestille Faderens Pligter overfor Barnet med Moderens, fordi dets Krav mod Moderen hviler paa en Kendsgærning (Fødslen), dets Krav mod Faderen paa en Formodning (Paterniteten).

Jeg maa nu her begrænse mig til i yderste Korthed at angive, hvorfor jeg ikke føler mig overbevist ved nogen af disse Indvendinger.

Hvad Hensynet til Ægteskabet angaar, saa maa man vel være berettiget til at sige, at Ægteskabet maatte være en mere ormstukken Institution, end det fornuftigvis er, hvis det kun kan bjerges ved at være uretfærdig overfor det uskyldige Barn; men bortset herfra, maa det dog være klart, at det, der vil skade Ægteskabet, det er enhver positiv Begunstigelse af de løse Kønsforbindelser.

(Fortsat fra forrige nummer)

Og er ikke det, at lade Faderens Forpligtelser overfor det uægtefødte Barn være endog meget betydelig mindre end overfor det ægtefødte Barn, en ligefrem Begunstigelse til, næsten en Præmie for at faa saa mange uægtefødte og saa faa ægtefødte Børn som muligt — ja, saa ved jeg slet ikke, hvad en Begunstigelse er. I Motiverne til den norske Alimentationslov af 1892 siges der da ogsaa følgende:

„Den nuværende Lov begunstiger i Virkeligheden de løse Forbindelser og forlokker Mænd til at tilfredsstille deres Lidenskaber paa illegitim Maade, medens Gennemførelsen af det almindelige Lighedsprincip mellem ægtefødte

og uægtefødte Børn vil tvinge ham til at fatte den sædelige Alvor i den Kønsforbindelse, der har faaet sit højeste Maal i Ægteskabet”. Disse Ord kan jeg ganske gøre til mine.

Hvad den anden Betragtning angaar, at Faderskabet kun beror paa en Formodning, saa er den uomtvistelig sand — saa sand, at den gælder ikke mindre *i* Ægteskabet end *udenfor* Ægteskabet. Selv om man med Rette kan anføre, at den dog som Regel har mere at støtte sig til i Ægteskabet end udenfor, saa gælder det jo netop kun som Regel. Der gives Tilfælde, hvor Formodningen kan være meget svag i Ægteskabet, og Tilfælde, hvor den kan være meget stærk udenfor Ægteskabet; men under alle Omstændigheder synes den angivne Betragtning at maatte føre til et af to Resultater: Enten maa man lægge Vægt paa Paternitetens absolutte Ubevislighed udenfor Ægteskabet, og saa har Barnet kun Moderen at holde sig til, og alle vor Rets Pligter mod den mulige Barnefader er da en blodig Uret mod en maaske ganske uskyldig Person. Eller man maa, som dansk Ret, lægge Vægten paa, at Bevis for, hvem der virkelig er Fader, er umuligt at opnaa, og altsaa lade Faderpligternes Indtræden afhænge af, hvem der *kan* være Fader; men saa maa man i som udenfor Ægteskabet ogsaa tage Konsekvenserne heraf.

Den Mellemsvej at sige: Du er maaske ikke Fader, og derfor skal du ikke bære Faderpligterne, men du er maaske alligevel Fader, og derfor skal du bære nogle af dem — den Mellemsvej er her akkurat lige saa inkonsekvent, som den gamle franske Retsregel, der — sans comparaison naturligvis — sagde til den, der ikke kunde overbevises om at have gjort sig skyldig i Mord: Du skal altsaa ikke radbrækkes, du skal slippe med at hænges.

Jeg fastholder derfor i Princippet stadig Barnets Ret: Lige Krav for det uægtefødte Barn overfor begge dets Forældre i samme Omfang som det ægtefødte Barn, og jeg mener, at det er den Fane, under hvilken en Kamp for en Reform af vor Lovgivning bør føres.

Men jeg ved ogsaa, at der er langt fra at rejse dette Krav til at faa det gennemført. De 2 Betragtninger, jeg har anført, slaas ikke ihjel ved Ræsonnementer; de bunder dybt i Aarhundreders sejge Tradition og Overlevering. Og nu kommer jeg til det, som egentlig har foranlediget mig til at komme her i Aften. Hvad man i vore Dage bøjer sig for, er ikke logiske Forstandsudviklinger. Det er Kendsgerninger. Et Faktum er bedre end ti Ræsonnementer, de være saa rigtige

og uimodsigelige, de være vil. Derfor er jeg ogsaa klar paa, at man faar ikke mit Princip ført igennem, ja det kan næppe en Gang nytte at føre det frem for den store Offentlighed, før det er til det yderste underbygget med Kendsgerninger. Og hvad er det for Kendsgerninger, der her kan være Tale om? Det er Kendsgerninger som med klare Tal og med uimodsigelige Erfaringer beviser, at det er til Samfundets egen Skade, at lade Tingene gaa som hidtil. Det er muligt, at slige Kendsgerninger slet ikke kan skaffes, det er jo endog tænkeligt, at de slet ikke eksisterer. I saa Fald maa vi jo lade vort Krav stilles i Bero og fortsætte med den i hvert Fald meget fortjenstfulde Humanitet overfor Moderen, vi hidtil har vist og fremdeles vil vise, maaske endog i forøget Grad. Men kan Kendsgerninger skaffes til Veje, bør det ske, og Retskravet for Barnet rejses.

Og her er det, at navnlig et Spørgsmaal trænger sig paa: *Hvad bliver der egentlig af alle de uægtefødte Børn, de 7000 aarlig, der fødes i vort Land?* Paa dette Spørgsmaals Besvarelse, tror jeg, at det for en meget væsentlig Del vil komme til at bero, om gennemgribende Reformen til Fordel for de uægtefødte Børn skal kunne ventes gennemført eller ikke. Er det saa, at de uægtefødte Børn i alt væsentlig følger Trup med de andre Børn af væsentlig samme sociale Niveau som de selv, saa er der jo ingen særlig Grund til at interessere sig for dem, saa er det alene Moderen, hvor hun er forladt og ulykkelig, vi bør tage os af; men er det saa, at de uægtefødte Børn som saadanne i højere Grad, maaske i langt højere Grad, end deres ligestillede ægtefødte Brødre, synker til Bunds eller dog langt ned i Samfundsdybet, saa har vi deri en ganske særlig Grund til at vie dem vor Interesse, og er det saa, at dette ikke skyldes tilfældige eller medfødte, uafhjælpelige Aarsager, men netop den Omstændighed, at de faktisk af Lovgivningen ligefrem et udpeget som en Pariaklasse i vort Samfund, saa er der i allerhøjeste Grad Anledning for Lovgivningen til at raade Bod paa dette Forhold; saa kan Kravet om Barnets Ret rejses med Alvor og Vægt.

Og nu er Forholdet efter min Formening saa, at der er Tegn, som tyder paa, baade at de uægtefødte Børn faktisk synker lettere til Bunds end deres ægtefødte Brødre, og at dette netop skyldes den forladte og hjælpeløse Stilling, Lovgivningen lader dem indtage i Samfundet. Disse Tegn er maaske ikke afgørende, men vistnok heller ikke betydningsløse. Der er 3.

Af de uægtefødte Børn dør i den første spæde Barnealder i København ca. 22 %, udenfor København vistnok endnu flere, der menes ca. 30 %. Af de ægtefødte dør gennemsnitlig i samme Alder kun 10—11 % — ja selv om vi tager de

allerdaarligst stillede Arbejdsmands Børn for sig alene, er det allerhøjeste Dødelighedstal for saadanne ægtefødte Børn kun 18 %.2.—3. Medens de uægtefødte Børn som før nævnt kun udgør 9—10 % af alle fødte Børn, og medens den store Dødelighed blandt uægtefødte Børn bevirker, at der blandt den voksne Befolkning næppe findes mere end 5—6 % uægtefødte Personer, saa er blandt de offentlige Fruentimmer ca. 15 %, og af Straffangerne ca. 18 % uægtefødte Personer.

Altsaa der dør omtrent dobbelt saa mange uægtefødte som ægtefødte Børn, og der synker ca. 3 Gange saa mange uægtefødte Personer ned i Samfundets allerdybeste Skakter, ned til de prostituerede Kvinder og Straffangerne. At dette nu skulde skyldes medfødte Ejendommeligheder, er jo ganske uantageligt. For de Prostitueredes og Straffangernes Vedkommende er det jo paa Forhaand en ganske urimelig Antagelse. For Dødelighedens Vedkommende modbevises det ogsaa bestemt deraf, at det i 1895 indførte offentlige Tilsyn med Plejebørn har bragt Dødeligheden blandt de uægtefødte — hvoraf de fleste jo netop er Plejebørn — til at dale betydeligt.

Muligvis kunde de uægtefødte Prostitueredes og Straffangers Overvægt skyldes, at de har Samfundsopinionen imod sig, at de altsaa lettere stødes ud — maaske derfor ogsaa lettere stiller sig selv udenfor Samfundet — men heller ikke det, tror jeg, har stort paa sig; i det mindste ikke her i København.

Grunden kan derfor ikke godt være nogen anden end den, at de uægtefødtes Opfostring i langt overvejende Grad er væltet over paa de økonomisk svage stillede Befolkningselementer, Kvinderne, endda Kvinder med nedsat Erhvervsevne, hvad jo netop det uægtefødte Barn bevirker; i Forbindelse med den Omstændighed, at det uægtefødte Barn normalt berøves al anden Støtte end Moderens fra dets 14. Aar. *Disse Omstændigheder bevirker, at de uægtefødte Børns Opfostring og Opdragelse kommer til at foregaa under saa baade hygiejnisk og moralsk daarlige Forhold, at de ikke kan følge med i Konkurrencen med deres bedre udrustede, ægtefødte Brødre og Søstre, men synker til Bunds.*

Er dette rigtigt, maa Konsekvenserne formentlig strække sig videre. Det er jo dog højst usandsynligt, at de uægtefødte ganske vist dør lettere, lettere bliver Forbrydere og Prostituerede end de andre, men at de uægtefødte, der ikke er saa uheldige, i alle Henseender ellers skulde være deres Lige. Al Sandsynlighed taler

for, at de samme Love, som paa de anførte Omraader, giver sig saa tydeligt til Kende i det, vi ved, ogsaa maa virke paa de Omraader, vi endnu ikke kender. Sandsynligheden taler altsaa for, *at den uægte Fødsel overalt virker som et Hæmningsmoment i Individets Udvikling*. Naturligvis ikke saaledes at forstaa, at *alle* Uægtefødte nødvendigvis skulde staa tilbage for *alle* ægtefødte, men saaledes, at der, trods alle Undtagelser, maa antages at være færre uægtefødte blandt de faguddannede Arbejdere, Haandværkerne, de velstillede Klasser, end de uægtefødtes Procenttal i Befolkningen i det hele berettiger dem til; og omvendt saaledes, at de uægtefødte — ikke blot blandt Forbrydere og Prostituerede — men ogsaa blandt f. Eks. Drankerne, Bøllerne, Alfonserne, Vagabonderne, Dagdriverne, Fattiglemmerne, de Erhvervsløse, de simple Arbejdshaandlangere o. s. v. — bl. alle disse Samfundsundermalere maa antages at frembyde et forholdsvis Betydeligt Overskud.

Svaret paa Spørgsmaalet: *Hvad bliver der af de uægtefødte Børn? Hvor skal de Søges i Samfundet?* vilde altsaa blive:

Fortrinsvis blandt Samfundets Snyltere og blandt Samfundets Sinker.

Det fulde Bevis herfor er imidlertid endnu ikke tilvejebragt, og dets Tilvejebringelse vil ganske sikkert støde paa meget store Vanskeligheder. Det er imidlertid min Hensigt at gaa i Gang dermed, og Arbejdet er allerede til Dels paabegyndt.

Men intet Sted vil formentlig den Hæmning, som uægte Fødsel — eller rettere de uheldige Opfostringsforhold, som altfor ofte ledsager den uægte Fødsel — fremkalder, lettere kunne konstateres, hvis den eksisterer, end i Skolerne. Her, hvor vi endnu kun har med Barnet at gøre, maa baade selve Hæmningen og dens Aarsager være langt lettere at paavise og kontrollere end senere i Livet, hvor Åarsagsforholdene er mere komplicerede.

Staar de uægtefødte Børn i Skolerne gennemgaaende eller dog for en Del, paa alle Omraader eller kun paa enkelte, tilbage for de øvrige? Er de Sinker? Er det Begavelse, eller er det Flid, det skorter paa? Er deres Opførsel slettere? Har de uheldige eller lastefulde Tilbøjeligheder? Er deres Helbred ringere? Hvorledes er Barnet udrustet i Henseende til Føde, Klæder, Renlighed osv. fra Hjemmets Side? Kan der endelig oplyses noget om Forholdene i Barnets Hjem, af hvem det opdrages, hvorledes disse Opdragere er?

Det er de Spørgsmaal, jeg med Skoledirektionens forventede Tilladelse gerne vilde have Lov til at rette til Københavns Kommunelærere og Kommune­ lærerinder. Fra Barnet i Skolen kan en ikke altfor usikker Sandsynlighedsberegning gøres til, hvorledes Mennesket i Livet vil udvikle sig.

Og det forekommer mig, at disse Spørgsmaal maa kunne besvares uden alt Hensyn til, om De er enige med mig i min Grundbetragtning eller ikke, om De tror paa Hæmningen eller ikke. De givne Oplysninger skal jo ikke indeholde nogen Tendens. Hvad der stemmer med min Opfattelse, har sin Betydning; hvad der strider derimod en ikke ringere.

Men jeg tror ganske vist ubetinget, at der ad denne Vej aabner sig en Mulighed for en Dag at kunne gaa til Lovgivningsmagten og sige:

Her er en daarlig stillet Klasse i vort Samfund. Det er de uægtefødte Børn. Her er Beviserne, og her er Tallene. — Denne Pariaklasse er af Lovgivningen stedmoderligt behandlet. Det er disse Lovgivningens Uretfærdigheder, som giver sig Udslag i disse sørgelige Resultater. Her er Beviserne, og her er Tallene. — Skaf derfor de uægtefødte Børn deres Ret.

Og da skulde vor Tale sikkerlig blive hørt.

Kilde

kvinfo.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Foredrag, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/august-golls-foredrag-i-kommunelaererforeningen-1905>